

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. Vtrum sit conueniens forma consecrationis sanguinis, hic est calix, & c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

2. q. 84. ar. 1. ad 2. q. 84. ar. 2. ad 2. q. 84. ar. 3. ad 2. q. 84. ar. 4. ad 2.

nis, hoc est corpus meum : per formam enim sacramenti debet exprimi sacramenti effectus : sed effectus, qui fit in consecratione panis, est conuersio substantiæ panis in corpus Christi, quæ magis exprimitur per hoc uerbum sit, quam per hoc uerbum est. ergo in forma consecrationis deberet dici, hoc sit corpus meum.

¶ 2. Præt. Ambros. ¶ dicit in lib. de sacramentis: sermo Christi hoc conficit sacramentum, quis sermo Christi? hic, quo facta sunt omnia: iussit Dominus, & facta sunt, cæli & terra. ergo & forma huius sacramenti conuenientior esset per uerbum imperatum, ut diceretur, hoc sit corpus meum.

¶ 3. Præt. Per subiectum huius locutionis importatur illud, quod conuertitur, sicut per prædicatum importatur conuersionis terminus: sed sicut est determinatum id, in quod fit conuersio (nō enim fit conuersio, nisi in corpus Christi) ita est determinatum id, quod conuertitur: non enim conuertitur in corpus Christi nisi panis. ergo sicut ex parte prædicati ponit nomen, ita ex parte subiecti debet poni nomen, ut dicat, hic panis est corpus meum.

¶ 4. Præt. Sicut id, in quod terminatur conuersio, est determinatæ naturæ (quia est corpus) ita etiam est determinatæ personæ, ergo sicut ad determinandum naturam dicitur corpus, ita ad determinandam personam deberet dici, hoc est corpus Christi.

¶ 5. Præt. In uerbis formæ non debet poni aliquid, quod non sit de substantia eius. inconuenienter ergo additur in quibusdam libris hæc coniunctio, enim, quæ non est de substantia formæ.

SED CONTRA est, quod Dominus hac forma in consecrando est usus, ut patet Matthæi 26.

RESPON. Dicendum, quod hæc est conueniens forma consecrationis panis: dictum est enim, * qd hæc consecratio consistit in conuersione substantiæ panis in corpus Christi: oportet autem formam sacramenti significare id, quod in sacramento efficitur. unde & forma consecrationis panis debet significare ipsam conuersionem panis in corpus Christi, in qua tria considerantur, scilicet ipsa conuersio, & terminus a quo, & terminus ad quem. conuersio autem potest considerari dupliciter. uno modo, ut in fieri: alio modo, ut in facto esse. non autem debuit significari conuersio in hæc forma, ut in fieri, sed ut in facto esse. Primum quidem: quia hæc conuersio non est successiua (ut supra dictum est) * sed instantanea: in huiusmodi autem mutationibus fieri, non est nisi factum esse. Secundo, quia ita se habent formæ sacramentales ad significandum effectum sacramentalem, sicut se habent formæ artificiales ad representandum effectum artis. Forma autem artificialis, est similitudo ultimi effectus, in quem fertur intentio artificis: sicut forma artis in mente edificatoris, est forma domus adificatæ principaliter, adificationis autem per consequens. unde & in hac forma debet exprimi cōuersio, ut in facto esse ad quod fertur intentio. & quia ipsa conuersio exprimitur in hac forma, ut in facto esse, necesse est, quod extrema conuersionis significarentur, ut se habent in facto esse cōuersionis tunc autem terminus ad quem, habet propriam naturam suæ substantiæ: sed terminus a quo, non manet secundum suam substantiam, sed solum secundum accidentia, quibus sensui subiacet, & ad sensum determinari potest. unde conuenienter terminus conuersionis a quo, exprimitur per pronomen demonstratiuum relatum ad accidentia sensibilia, quæ manent: terminus autem ad quem, ex-

A primitur per nomen significans naturam eius, in quod fit conuersio, quod quidem est totum corpus Christi, & non sola caro eius, ut dictum est. ¶ unde hæc forma est conuenientissima, hoc est corpus meum.

Q. 76. art. 2. ad 2.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod fieri non est ultimus effectus huius consecrationis, sed factum esse, ut dictum est. * & ideo hoc potius exprimi debet in forma.

In corp. art.

AD SECUNDUM dicendum, quod sermo Dei operatus est in creatione rerum, qui etiam operatur in hac consecratione: aliter tamen & aliter. nam hic operatur effectiue & sacramentaliter, id est secundum uim significationis: & ideo oportet in hoc sermone significari ultimum effectum consecrationis per uerbum substantiuum indicatiui modi & presentis temporis: sed in creatione rerum operatus est solum effectiue, quæ quidem efficientia est per imperium suæ sapientiæ: & ideo in creatione rerum exprimitur sermo diuinus per uerbum imperatiui modi, secundum illud Genes. 1. Fiat lux, & facta est lux.

AD TERTIUM dicendum, quod terminus a quo in ipso facto esse conuersionis, non retinet naturam suæ substantiæ, sicut terminus ad quem: & ideo non est simile.

AD QUARTUM dicendum, quod per hoc pronomen, meum, quod includit demonstrationem primæ personæ (quæ est personaloquentis) sufficienter exprimitur persona Christi, ex cuius persona hæc proferuntur, ut dictum est. *

Ar. præc. 1. & ar. 1.

AD QUINTUM dicendum, quod hæc coniunctio, enim, apponitur in hac forma, secundum consuetudinem Romane Ecclesiæ, à beato Petro apostolo deriuatam, & hoc propter continuationem ad uerba præcedentia: & ideo non est de forma, sicut nec uerba præcedentia formam.

ARTICVLVS III.

Utrum hæc sit conueniens forma consecrationis uini, hic est calix sanguinis mei, &c.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur quod hæc non sit conueniens forma consecrationis uini, hic est calix sanguinis mei, noui & eterni testamenti, mysterium fidei, qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. sicut enim panis conuertitur in corpus Christi ex uice consecrationis, ita & uinum in sanguinem Christi, sicut ex prædictis patet: ¶ sed in forma consecrationis panis, ponitur in recto corpus Christi, nec aliquid aliud additur. inconuenienter ergo in hac forma ponitur sanguis Christi in obliquo, & additur calix in recto, cum dicitur, hic est calix sanguinis mei.

diff. 8. q. 2. ar. 2. q. 1. & 3. & 1. cor. 11. lcc. 6.

Q. 76. art. 1. & 2.

¶ 2. Præt. Non sunt maioris efficacie uerba, quæ proferuntur in consecratione panis, quam ea quæ proferuntur in consecratione uini, cum utraque sint uerba Christi: sed statim dicto, hoc est corpus meum, est perfecta consecratio panis. ergo statim cum dictum est, hic est calix sanguinis mei, est perfecta consecratio sanguinis, & ita ea quæ sequuntur, non uidentur esse de substantia forme, præsertim cum pertineant ad proprietates huius sacramenti.

¶ 3. Præt. Testamentum nouum pertinere uidetur ad internam inspirationem, ut patet ex hoc, quod Apostolus ad Hebr. 8. introducit uerba, quæ habentur Hier. 31. Consumabo super domum Israel testamentum nouum, dando leges meas in mentibus eorum.

2. q. 84. ar. 1. ad 2.

2. q. 84. ar. 1. ad 2.

2. q. 84. ar. 1. ad 2.

eorum: sacramentum autem exterius uisibiliter agitur. incontinenter ergo in forma sacramenti dicitur, noui testamenti.

¶ 4 Præ. Nouū dī aliquid ex eo, q̄ est prope principium sui esse: æternum autem non habet principium sui esse. ergo inconuenienter dicitur, noui & æterni: quia uidetur cōtradictionem implicare.

¶ 5 Præ. Occasiones erroris sunt hominibus subtrahendæ, secundum illud Iſa. 57. Auferte offendicula de uia populi mei: sed quidam errauerunt, æstimantes mystice solum esse corpus, & sanguinem Christi in hoc sacramento. ergo in hac forma inconuenienter ponitur mysterium fidei.

Q. 71. art. 2. ad 3.

¶ 6 Præ. Supra dictum est, * quod sicut baptisimus est sacramentum fidei, ita eucharistia est sacramentum charitatis. ergo in hac forma magis debet poni charitas, quàm fides.

¶ 7 Præ. Totum hoc sacramentum, & quantum ad corpus & quantum ad sanguinem, est memoriale dominicæ passionis, secundum illud primæ Cor. 11. Quotiescūq; manducabitis panē hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. non ergo magis debuit in forma consecrationis sanguinis fieri mentio de passione Christi & eius fructu, quàm in forma consecrationis corporis, præsertim cum Luc. 22. Dominus dixerit, hoc est corpus meum, quod pro uobis tradetur.

Q. 48. & 49. ar. 2.

¶ 8 Præ. Passio Christi (ut supra habitum est) p̄ad sufficientiam profuit omnibus, quantum uero ad efficientiam, profuit multis. debuit ergo dici, qui effundetur pro omnibus aut pro multis, sine hoc q̄ adderetur, pro uobis.

¶ 9 Præ. Verba quibus hoc sacramētum conficitur, efficaciam habent ex institutione Christi: sed nullus euangelista recitat Christū hæc omnia uerba dixisse. ergo hæc non est conueniens forma consecrationis uini.

De celebra. missarum. c. 66. Marthæ.

SED CONTRA est, quod ecclesia ab Apostolis instructa, * utitur hac forma in consecratione uini.

RESPON. Dicendum, quod circa hanc formam est duplex opinio: quidam enim dixerunt, quod de substantia formæ huius est hoc solum quod dicitur, hic est calix sanguinis mei, non autem ea que sequuntur: sed hoc uidetur inconueniens: quia ea que sequuntur, sunt quædam determinationes prædicatæ, id est sanguinis Christi: unde pertinent ad integritatem * eiusdem locutionis. Et propter hoc, sicut alij melius dicunt, omnia sequentia sunt de substantia formæ usque ad hoc, quod postea sequitur, hoc quotiescūque feceritis, quod pertinet ad usum huius sacramenti: unde non est de substantia formæ. & inde est, quod sacerdos eodem ritu & modo, scilicet tenendo calicem in manibus, omnia hæc uerba profert. Luc. etiam 22. interponuntur uerba sequentia uerbis præmissis, cum dicitur, Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. dicendum est ergo, quod omnia prædicta * uerba sunt de substantia formæ: sed per prima uerba, cum dicitur, hic est calix sanguinis mei, significatur ipsa conuersio uini in sanguinē, eo modo quo dictum est † in forma consecrationis panis: per uerba autem sequentia designatur uirtus sanguinis effusi in passione, quæ operatur in hoc sacramento, que quidem ad tria ordinatur. Primò quidem & principaliter, ad adipiscendam æternam hæreditatem, secundum illud Heb. 10. Habemus fiduciam in introitu sanctorum per sanguinem eius. & ad hoc designandum, dicitur, noui & æterni testamenti. Secundò, ad instantiam gratiæ, quæ est

Alias nō habetur ly e. in idem.

Posita in ar. 1. r.

Ar. præced.

per fidem, secundum illud Roman. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius, ut sit ipse iustus & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi, & quantum ad hoc subditur, mysterium fidei. Tertio autem, ad remouendum impedimenta utriusq; prædictorum, scilicet peccata, secundum illud Hebr. 9. sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, id est a peccatis. & quantum ad hoc subditur, qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cum dicitur, hic est calix sanguinis mei, est locutio figuratiua. & potest dupliciter intelligi. vno modo secundum metonymiam, qua ponitur continens pro contento, ut sit sensus, Hic est sanguis meus contentus in calice, de quo fit hic mentio: quia sanguis Christi in hoc sacramento consecratur, in quantum est potus fidelium, quod non importatur in ratione sanguinis, & ideo oportuit hoc designari per uas huic usui accommodatum. Alio modo, potest intelligi secundum metaphoram: prout per calicem similitudinem intelligitur passio Christi, quæ ad similitudinarie calicis inebriat (secundū illud Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absinthio. unde & ipse Dominus passionem suam calicem nominat, Matth. 26 dicens, Transat ad me calix iste.) ut sit sensus, hic est calix passionis meæ, de qua fit mentio in sanguine seorsum a corpore consecrato: quia separatio sanguinis a corpore fuit per passionem.

AD SECUNDUM dicendum, quod quia (ut dictū est) * sanguis seorsum consecratus, expresse passionem Christi representat, ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de effectu passionis, q̄ in consecratione corporis, quod est passionis subiectum. quod etiam designatur in hoc quod Dominus dicit, quod pro uobis tradetur: quasi diceret, quod pro uobis passioni subiicietur.

AD TERTIUM dicendum, quod testamentū est dispositio hereditatis: hereditatem autem celestē disposuit Deus hominibus dandam per uirtutem sanguinis Iesu Christi: quia ut dicitur Hebr. 9. Vbi est testamentum, mors necesse est intercedat testatoris. sanguis autem Christi, dupliciter est hominibus exhibitus. primo quidem in figura, quod pertinet ad uetus testamentum: & ideo Apostolus ibidem concludit, unde nec primum testamentum sine sanguine dedicatum est: quod patet ex hoc, quod sicut dicitur Exod. 24. Lecto omni mandato legis à Moise, omnem populum aspersit, dicens, Hic est sanguis testamenti, quod mandauit ad uos Deus. Secundò autem est exhibitus in rei ueritate, quod pertinet ad nouum testm̄. & hoc est quod Apostolus ibidem premitit dicens, ideo noui testamenti mediator est Christus, ut morte intercedere, repositionem accipiant, qui uocati sunt eterne hereditatis. dicitur ergo hic sanguis noui testamenti, quia iam non in figura, sed in ueritate exhibetur. unde subditur, Qui pro uobis effundetur. Interne autem inspiratio ex huius sanguinis uirtute procedit, secundum quod passione Christi iustificamur.

AD QUARTUM dicendum, quod hoc testamentum est nouum ratione exhibitionis. dicitur autē æternum, tam ratione eterne Dei præordinationis, quàm etiam ratione eterne hereditatis, quæ per hoc testamentum disponitur. ipsa etiam persona Christi, cuius sanguine testamentum disponitur, est æterna.

Ad

AD QUINTVM dicendum, qd mysterium hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem, sed ad ostendendam occultationem: quia & ipse sanguis Christi occulto modo est in hoc sacramento, & ipsa passio Christi occulte fuit figurata in veteri testamento.

AD SEXTVM dicendum, qd dicitur mysterium fidei, quasi fidei obiectum: quia qd sanguis Christi secundum veritatem sit in hoc sacramento, sola fide tenetur: ipsa etiam Christi passio per fidem iustificat. Baptismus autem dicitur sacramentum fidei, quia est qd dicitur fidei professio: hoc autem est sacramentum charitatis, quasi figuratum & effectuum.

AD SEPTIMVM dicendum, (qd sicut & dictum est) sanguis seorsum consecratus a corpore, expressius representat passionem Christi, & ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de passione Christi & fructu ipsius, quam in consecratione corporis.

AD OCTAVVM dicendum, qd sanguis passionis Christi, non solum habet efficaciam in iudicis electis, quibus exhibitus est sanguis veteris testamenti, sed etiam in gentilibus, nec solum in sacerdotibus, qui hoc faciunt sacramentum, uel alijs, qui sumunt, sed etiam in illis pro quibus offertur: & ideo signanter dicit, pro uobis iudeis, & pro multis, scilicet gentilibus: uel, pro uobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

AD NONVM dicendum, quod euangelista non intendebat tradere formas sacramentorum, quas in primitiua ecclesia oportebat esse occultas, ut dicit Dionysius, in fine ecclesia. hierar. sed intendebat historiam de Christo scribere, & tamen hec omnia reuera ex diuersis scripturis locis accipi possunt, nam quod dicitur, hic est calix, habetur Luc. 22. & primae Corinth. 11. Matth. autem 26. dicitur, hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum: quod autem additur, aeterni, & iterum, mysterium fidei: ex traditione Domini habetur, quae ad ecclesiam per apostolos peruenit, secundum illud primae Corinth. 11. ego accepi a Domino, quod & tradidi uobis,

A qua quidem nulla uirtute creata fieri potuerunt, ergo neq; hoc sacm consecratur aliqua uirtute creata dictorum uerborum.

¶ 3 Præ. Prædicta uerba non sunt simplicia, sed ex multis composita: nec simul, sed successiue proferuntur. conuersio autem prædicta (ut supra dictum est) fit in instanti: unde oportet qd fiat per simplicem uirtutem, non ergo fit per uirtutem horum uerborum.

B SED CONTRA est, qd Ambr. & dicit in lib. de sacramentis: Si tanta est uis in sermone Domini Iesu, ut inciperet esse quod non erat, quanto magis operatorius est, ut sint quae erant, & in aliud comutentur? & sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat.

RESPON. Dicendum, quod quidam dixerunt nullam uirtutem creatam esse, nec in prædictis uerbis ad transubstantiationem faciendam, nec etiam in alijs sacramentorum formis, uel etiam in ipsis sacramentis ad inducendos sacramentorum effectus, quod (sicut supra habitum est) & dictis sanctorum repugnat, & derogat dignitati sacramentorum nouae legis, unde cum hoc sacramentum sit præ ceteris dignius (sicut supra dictum est) consequens est, quod in uerbis formalibus huius sacramenti, sit quedam uirtus creata ad conuersionem huius sacramenti faciendam, instrumentalis tamen, sicut & in alijs sacramentis, sicut supra dictum est. cum enim hec uerba ex persona Christi profertur, ex eius mandato consequuntur uirtutem instrumentalem a Christo: sicut & cetera eius facta uel dicta habent instrumentaliter salutiferam uirtutem, ut supra dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum dicitur sola uirtute Spiritus sancti panem in corpus Christi conuerti, non excluditur uirtus instrumentalis, quae est in forma huius sacramenti: sicut cum dicitur, solus faber facit cultellum, non excluditur uirtus martelli.

AD SECUNDVM dicendum, qd opera miraculosa, nulla creatura potest facere quasi agens principale, potest tamen ea facere instrumentaliter, sicut ipse tactus manus Christi sanauit leprosum: & per hunc modum uerba Christi conuertunt panem

Ut autem superius diximus de uirtute sacramentorum, sic conuenienter nunc dicimus de uirtute horum uerborum, qd non est qualitas aliqua superaddita, ut res quaedam distincta realiter ab ipsa oratione significante, sed est ipsa oratio significans, ut instrumentum Dei ad consecrationem, ita qd oratio ipsa, puta hoc est corpus meum, em se quidem non est aliud qd enuntiatio significans hoc esse corpus meum: sed ut assumpta a Christo in instanti ad consecrationem istam, est non solum enuntiatio significans, sed instrumentaliter efficiens, quod est habere uirtutem, immo est esse uirtutem.

¶ Et quia esse uirtutem, est quoddam aduentum orationi absolute, ideo est orationem huius uirtutis, & uirtutis esse in uerbis, & uirtus uerborum, & similia. Et quia uirtus aduentum, qualitatis rationem ac nomen induit, ideo qualitas dicitur: cum tamen nihil aliud sit, quam orationis esse instrumentum Dei, quod nihil aliud est quam Deum uti oratione instrumentaliter ad talem effectum: sicut enim omnis creatura est in potentia obediens ad hoc, qd de ea fiat quicquid Deus uult, ita est in potentia obediens ad hoc, ut sit instrumentum Dei, ad quodcuque faciendum Deus illa uti uoluerit. & sicut Deum in sacramento baptismi per Christi baptismum deesse uirtutem aquae inchoatiue dicimus, nulla tamen qualitas superaddita propterea est aqua, & postmodum complete datur uirtus aquae in actuali baptismo, per hoc, qd Christus baptizatus uirtute illa aqua: ita in proposito uerba ista potius quam alia ab ipso Christo sanctificata sunt inchoatiue, complete autem uirtutem formantur, cum Christus per sacerdotem illa profert ad consecrationem huius sacramentalis enim usus uerborum est constitutum instrumentaliter efficiens

Posta in ar. 2. & 3. margin. 1.

Q. 5. ar. 7.

Lib. 4. c. 4. ad 1. c. med. 1. 4.

Ar. 2. & 3. po. tit. 1. arg. 1.

Q. 61. ar. 3. 2. 3. 4.

Q. 65. ar. 3.

Q. 65. arti. 1. & 4.

Q. 65. ar. 4.

ARTICVLVS IIII.

Utrum prædictis uerbis formarum sit aliqua uis creata, effectiua consecrationis.

AD QVARTVM sic proceditur. Vt qd prædictis uerbis formarum non insit aliqua uis creata, effectiua consecrationis. dicit enim Damas. in 4. lib. sola uirtute Spiritus sancti fit conuersio panis in corpus Christi: sed uirtus Spiritus sancti est uirtus increata, ergo nulla uirtute creata horum uerborum conficitur hoc sacramentum.

¶ 2 Præ. Opera miraculosa non sunt aliqua uirtute creata, sed sola uirtute diuina, ut in prima parte habitum est: sed conuersio panis & uini in corpus & sanguinem Christi, est opus non minus miraculosum, qd creatio rerum, uel etiam formatio corporis Christi in utero uirginali:

E

In folio 1. & 2. margin. 1.

Capitulum hierar. 1. 1. 1.

Ar. 2. & 3. po. tit. 1. arg. 1.

Super Questionis 77. articulum quartum.

Nar. 4. eiusde qst. I quoniam de ueritate uerborum facta: talia notanda sunt: 1. an est, quod est, cuius est factura, qd est, & qualis est. Virtutem huius uerba consecrationis, licet sub opinione ponatur, si per se operemus tñ doctri nam in generali Cōculo traditam sub Reg. 11. y. determinat qd yr. nam inter alia legitur ibi factus in persona Christi loquens, hoc conficit factum: nam ipsorum uerborū uirtute substantia panis in corpus Christi, & substantia uini in sanguinem conuertuntur. Vbi clare uides, uirtutem uerborū affectam a sacro Cōcilio.

P. p. q. 110. 11. 4.